

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 28.9.2023
COM(2023) 547 final

POROČILO KOMISIJE SVETU

**o glavnih ugotovitvah pregleda Uredbe Sveta (EU) 2022/2576 z dne 19. decembra 2022
glede na splošno stanje v zvezi z oskrbo Unije s plinom**

POVZETEK

Boljše usklajevanje nabave plina (poglavje II)

V skladu z Uredbo je Komisija s pomočjo izvajalca storitev zasnovala in začela izvajati mehanizem za skupno nabavo, imenovan **AggregateEU**, z naslednjimi rezultati na dan 14. julija 2023:

	Prvi krog april/maj 2023	Drugi krog junij/julij 2023	Kumulativni rezultati
<i>Stanje</i>	<i>Zaprto</i>	<i>Zaprto</i>	<i>[V teku]</i>
Prijave (skupaj)	120	154	–
Združeno povpraševanje	11,6 milijarde kubičnih metrov	15,9 milijarde kubičnih metrov	27,5 milijarde kubičnih metrov
Ponudbe oskrbe	18,7 milijarde kubičnih metrov	15,2 milijarde kubičnih metrov	33,9 milijarde kubičnih metrov
Usklajeno povpraševanje	10,9 milijarde kubičnih metrov	12 milijarde kubičnih metrov	22,9 milijarde kubičnih metrov

Komisija je izvedla tudi spremljevalne ukrepe, ki jih določa Uredba, vključno glede preglednosti in izmenjave informacij, upravljanja platforme EU za nakup energije in obvezne uporabe mehanizma AggregateEU.

Komisija meni, da je platforma EU za nakup energije prispevala k prizadevanjem Unije za zagotavljanje bolj raznolikih virov oskrbe in polnjenju skladišč pred ogrevalno sezono 2023–2024. Mehanizem AggregateEU je evropskim kupcem zagotovil dodatno priložnost za nabavo plina pri zanesljivih dobaviteljih po konkurenčnih cenah ter preglednost trga glede povpraševanja in ponudbe, hkrati pa prispeval k zmanjšanju nestanovitnosti trgov.

Dejstvo, da so se skupne količine, združene samo v prvih dveh krogih, podvojile glede na obvezno združevanje povpraševanja, je pokazalo, da je bil mehanizem za skupno nabavo v kriznih razmerah po mnenju akterjev na trgu zelo koristen.

Ukrepi za povečanje uporabe objektov za UZP, skladišč plina in cevovodov (poglavje II – oddelek 3)

Uredba vsebuje določbe za povečanje preglednosti in olajšanje sekundarnega trgovanja z zmogljivostmi skladišč UZP in plina, kar omogoča učinkovito uporabo objektov za UZP in skladišč ter plinovodov (npr. zaradi prezasedenosti). Večja preglednost je omogočila celovitejši pregled trgov UZP in skladišč v EU ter učinkovitejšo uporabo teh infrastruktur.

Ukrepi za preprečevanje prekomernih cen plina in prekomerne nestanovitnosti znotraj dneva na trgih izvedenih finančnih instrumentov na energente (poglavje III)

V zvezi s trgovanjem Uredba vključuje ukrep za obvladovanje presežne nestanovitnosti na trgih izvedenih finančnih instrumentov v zvezi s plinom in električno energijo, pri čemer bi se ohranili postopki oblikovanja cen. Začasni mehanizem za določanje spodnje in zgornje meje nenadnih porastov cen znotraj dneva, tj. mehanizem za obvladovanje nestanovitnosti, je namenjen preprečevanju prekomerne nestanovitnosti cen in izjemnih nenadnih porastov cen na trgu izvedenih finančnih instrumentov na energente, pri čemer štiti energetske operaterje EU pred velikimi porasti cen znotraj dneva in jim pomaga z oskrbo z energijo na srednji rok.

Od njegovega sprejetja se z razvojem trgov ni pojavila zahteva za njegovo aktivacijo, da bi se preprečili izjemni nenadni porasti cen. V zvezi s tem je treba nadalje spremljati trge energentov, da se ugotovi, ali je potrebno začasno podaljšanje mehanizmov obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva (IVM) glede na obstoj negotovosti na teh trgih po energetske krizi in tudi glede na napetost na svetovnih trgih, kot se je pokazalo poleti 2023.

Ukrepi v primeru izrednih razmer pri oskrbi s plinom (poglavje IV)

Uredba je začasno dopolnila uredbo o zanesljivosti oskrbe s plinom¹, zlasti z določitvijo privzete uporabe solidarnostnega mehanizma, če ni dvostranskih sporazumov, ter z razširitvijo solidarnostnega mehanizma na utekočinjeni zemeljski plin in kritične količine plina za električno energijo. Poleg tega je bila dodana določba za spodbuditev zmanjšanja povpraševanja zaščitenih odjemalcev in določba za zaščito čezmejnega pretoka.

Komisija je decembra 2022 skupaj z državami članicami EU in Evropsko mrežo sistemskih operaterjev prenosnih omrežij zemeljskega plina (ENTSO-G) izvedla skupni solidarnostni predhodni preizkus, v okviru katerega so bili preizkušeni pravila in postopki za izredne razmere ter solidarnostni mehanizem.

Komisija ugotavlja, da so se koncepti iz tega poglavja izkazali za uporabne koncepte v okviru blaženja plinske krize in za sedanja ali prihodnja prizadevanja za zmanjšanje povpraševanja.

¹ Uredba (EU) 2017/1938 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2017 o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe s plinom in o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 994/2010.

Uvod

Evropska unija (EU) je v odziv na motnje na svetovnem energetske trgu, ki jih je povzročila ruska invazija na Ukrajino, sprejela načrt REPowerEU za varčevanje z energijo, proizvodnjo čiste energije in diverzifikacijo oskrbe z energijo, da bi povečala strateško odpornost Evrope in zmanjšala njeno odvisnost od uvoza ruskega plina.

Komisija je aprila 2022 na zahtevo Evropskega sveta v okviru načrta REPowerEU vzpostavila platformo EU za nakup energije s tremi cilji: (1) združevanje povpraševanja in skupna nabava plina, (2) čim učinkovitejša uporaba obstoječe infrastrukture, (3) mednarodno sodelovanje.

Od začetka vojne se razmere na trgu s plinom postopoma slabšajo. Rusko izsiljevanje v zvezi z oskrbo Evrope s plinom je zaostri razmere na trgu in povzročilo drastično povečanje cen plina. Veleprodajna cena je bila leta 2022 v povprečju več kot petkrat višja od ravni pred krizo, na vrhuncu krize poleti 2022 pa se je povzpela celo nad 300 EUR/MWh².

Zato je Svet 19. decembra 2022 sprejel nujno Uredbo Sveta (EU) 2022/2576 o krepitvi solidarnosti z boljšim usklajevanjem nakupov plina, zanesljivimi referenčnimi cenami in čezmejno izmenjavo plina (v nadaljnjem besedilu: Uredba).

Ta uredba zagotavlja začasno pravno podlago za:

- boljše usklajevanje nabave plina (poglavje II),
- ukrepe za preprečevanje prekomernih cen plina in prekomerne nestanovitnosti znotraj dneva na trgih izvedenih finančnih instrumentov na energente (poglavje III),
- ukrepe v primeru izrednih razmer pri oskrbi s plinom (poglavje IV).

Člen 30 Uredbe določa, da: „Komisija do 1. oktobra 2023 opravi pregled te uredbe glede na splošno stanje v zvezi z oskrbo Unije s plinom in Svetu predloži poročilo o glavnih ugotovitvah tega pregleda. Komisija lahko na podlagi tega poročila predlaga podaljšanje veljavnosti te uredbe.“

V skladu z navedenim to poročilo vsebuje opis, kako Komisija izvaja Uredbo, ter pregled glavnih ugotovitev in sklepov o določbah Uredbe na podlagi teh ugotovitev.

² To velja za termnske pogodbe na virtualni trgovalni točki Title Transfer Facility (TTF) (z najkrajšo dospelostjo) in tudi za promptne pogodbe TTF (dan vnaprej).

PREGLED POGLAVJA II (BOLJŠE USKLAJEVANJE NABAVE PLINA)

Komisija je izvedla usklajevanje nakupov plina (i) z vzpostavitvijo mehanizma za poročanje o pogodbah in razpisih za plin, da bi bili trgi s plinom preglednejši, in (ii) z organizacijo združevanja povpraševanja, objavo razpisov, usklajevanjem in vzpostavitvijo mehanizma za skupni nakup plina (mehanizem za skupno nabavo). Komisija v poročilu predstavlja rezultate in podatke, kot so bili na voljo 14. julija 2023, ki zajemajo razpise in pogodbe, sporočene do navedenega datuma, ter rezultate prvih dveh krogov združevanja povpraševanja in razpisnih krogov v okviru mehanizma za skupno nabavo, organiziranega s podporo mehanizma AggregateEU³.

Usklajevanje združevanja povpraševanja po plinu in javnih razpisov se bo nadaljevalo do prenehanja veljavnosti Uredbe.

Pregled oddelka 1 – usklajevanje nakupov plina v Uniji (člena 3 in 4)

1. Preglednost in izmenjava informacij (člen 3 Uredbe)

Energetska kriza je razkrila odvisnost EU od ruskih fosilnih goriv in škodljive posledice pomanjkanja usklajenega ukrepanja držav članic EU, ki so se soočile z ruskim izsiljevanjem z oskrbo s plinom, kar je povzročilo visoke cene in krizo glede zanesljivosti oskrbe s plinom. Da bi se zmanjšala odvisnost EU od dobave ruskega zemeljskega plina in znižale cene, se je štelo za ključno boljše usklajevanje nabav plina od zunanjih dobaviteljev. Cilj člena 3 Uredbe⁴ je zato zagotoviti boljše usklajevanje nabav plina v EU in energetska solidarnost med državami članicami EU. To bi bilo treba doseči tako, da bi Komisija imela pregled nad prihajajočimi razpisi ali pogodbami za prodajo in nabavo plina. Zato morajo podjetja plinskega gospodarstva ali podjetja, ki porabljajo plin, Komisiji poslati uradna obvestila o vseh prihodnjih razpisih ali pogodbah v količini nad 5 TWh/leto.

V skladu s členom 3(2) Uredbe lahko Komisija, če meni, da je potrebna nadaljnja uskladitev glede razpisov ali pogodb (na primer, če bi lahko razpisi ali pogodbe negativno vplivali na delovanje trga, zanesljivost oskrbe ali solidarnost ali bi lahko koristili mehanizmu za skupno nabavo), potem, ko o tem obvesti *ad hoc* usmerjevalni odbor platforme EU za nakup energije, takim podjetjem izda priporočila.

³ AggregateEU je mehanizem za združevanje povpraševanja in skupno nabavo, ki ga v skladu z Uredbo Sveta 2022/2576 upravlja družba Prisma, izvajalec storitev v okviru platforme EU za nakup energije.

⁴ Člen 3 določa: „1. Podjetja plinskega gospodarstva ali podjetja, ki porabljajo plin, s sedežem v Uniji ali organi držav članic, ki nameravajo objaviti javni razpis za nabavo plina ali začeti pogajanja s proizvajalci ali dobavitelji zemeljskega plina iz tretjih držav o nabavi plina, v količini nad 5 TWh/leto, izključno za namen boljše uskladitve obvestijo Komisijo in, kadar je ustrezno, državo članico, v kateri imajo ta podjetja sedež, o sklenitvi pogodbe o dobavi plina ali memorandumu o soglasju ali objavi javnega razpisa za nabavo plina.“

Statistični podatki o uradnih obvestilih in priporočilih iz člena 3

<i>Dne 14. julija 2023</i>	Število	Količina za dobavo leta 2023 (teravatne ure (TWh))	Količina za dobavo leta 2024 (TWh)	Količina za dobavo leta 2025 (TWh)
Prejeta uradna obvestila, na podlagi katerih:	22	89,2	189,6	197,9
so bila izdana priporočila	2	11,05	25,5	25,5
priporočila niso bila potrebna	20	78,15	164,1	172,4
se čaka na oceno	0	0	0	0

Komisija je zagotovila več enako sprejemljivih in zaščiteneh kanalov za varno predložitev uradnih obvestil iz člena 3 Uredbe. S tem je bilo mogoče odpraviti pomisleke podjetij glede varnosti in zaupnosti ter hkrati obveščati države članice EU v skladu z zahtevami glede zaupnosti.

Glavne ugotovitve: Na splošno Komisija meni, da je izvajanje člena 3 prispevalo k večji preglednosti načrtovanih razpisov ter pogodb za prodajo in nabavo plina, saj je Komisiji omogočilo boljši pregled nad prihodnjimi razpisi.

Edina uradna obvestila, na podlagi katerih so bila izdana priporočila na podlagi člena 3 Uredbe, so bila obvestila podjetij, ki so nameravala objaviti javni razpis. Pri izvajanju Uredbe so se pojavili številni izzivi. O nekaterih poslovnih dogovorih se je obveščalo naknadno, podjetja pa niso želela deliti poslovno občutljivih informacij. Del industrije je imel tudi pomisleke o razlagi Uredbe, zlasti o pošiljanju uradnih obvestil v času tekočih pogajanj.

Komisija ne more natančno oceniti, koliko uradnih obvestil ni bilo predloženih, čeprav so spadala pod zahteve člena 3. Dostop do zbirk podatkov o podpisanih poslovnih dogovorih je bil namreč omejen ali nepopoln.

Sklep: Načelo obveznosti obveščanja o razpisih ali pogodbah za prodajo in nabavo plina je postalo nov način povečevanja preglednosti in preprečevanja tekmovanja s ponudbami. Uradno obveščanje o pogodbah se je izkazalo za bolj problematično, ker je predpogodbena faza za podjetja zelo občutljiva.

Izkazalo se je, da je to določbo lažje izvajati za vnaprejšnja uradna obvestila o javnih razpisih kot za pogodbe. Glede na to, da mehanizem AggregateEU deluje prek razpisov, se zdi, da so priporočila, ki jih izda Komisija, ustrežnejša, kadar so naslovljena na podjetja, ki načrtujejo razpise, ki bi lahko potekali prek mehanizma AggregateEU.

Drugo pridobljeno spoznanje je, da bi moral širši dostop Komisije do širšega nabora podatkov o podpisanih poslovnih dogovorih (z zbirnimi in anonimiziranimi podatki) posledično voditi k boljšemu izvrševanju obveznosti uradnega obveščanja o pogodbah in razpisih ter temeljitejši oceni učinka posameznih razpisov ali pogodb.

2. *Ad hoc* usmerjevalni odbor (člen 4 Uredbe)

Komisija je *ad hoc* usmerjevalni odbor ustanovila s sklepom z dne 13. januarja 2023 (C(2023) 407 final⁵). *Ad hoc* usmerjevalni odbor je svoj poslovnik sprejel 16. februarja 2023 in se do 14. julija 2023 sestel šestkrat.

Ad hoc usmerjevalnemu odboru predseduje izvršni podpredsednik Maroš Šefčovič, njegovi člani pa so visoki predstavniki, ki jih imenujejo organi držav članic. Sekretariat Energetske skupnosti sodeluje kot opazovalec, pogodbenice Energetske skupnosti pa na povabilo sodelujejo na sestankih o zadevah skupnega interesa.

Ad hoc usmerjevalni odbor je bil ustanovljen zaradi lažjega usklajevanja mehanizma za skupno nabavo, zlasti združevanja povpraševanja. Komisija se mora z *ad hoc* usmerjevalnim odborom tudi posvetovati o osnutkih priporočil v skladu s členom 3(2) in ga obvestiti o vplivu sodelovanja zadevnih podjetij v mehanizmu za skupno nabavo.

Glavne ugotovitve: Komisija meni, da je *ad hoc* usmerjevalni odbor v celoti opravil svojo nalogo, ki je bila olajšati usklajevanje mehanizma za skupno nabavo na nacionalni ravni, vključno z združevanjem povpraševanja. Člani in opazovalci *ad hoc* usmerjevalnega odbora so imeli ključno vlogo pri ohranjanju močne in stalne politične podpore platformi EU za nakup energije, spodbujanju mehanizma za skupno nabavo ter obveščanju svojih nacionalnih institucij in zadevnih podjetij. Nacionalne okrogle mize, ki so jih organizirali člani *ad hoc* usmerjevalnega odbora, so bile ključne za mobilizacijo povpraševanja in usklajevanje sodelovanja plinsko in energetske intenzivnih industrij. Člani so aktivno sodelovali tudi z nacionalnimi finančnimi institucijami (nacionalnimi promocijskimi bankami in agencijami za izvozne kredite), da bi proučili, kako pridobiti in zagotoviti jamstva za kupce, ki niso dovolj kreditno sposobni.

Člani in opazovalci *ad hoc* usmerjevalnega odbora so redno razpravljali o vseh ključnih vidikih platforme EU za nakup energije, izmenjevali dobre prakse in zagotavljali dragocene povratne informacije o zadevah, povezanih z izvajanjem mehanizma za skupno nabavo. Države članice EU so razpravljale tudi o uporabi Uredbe, zlasti o obveznem združevanju povpraševanja.

S člani *ad hoc* usmerjevalnega odbora so bila opravljena tudi posvetovanja o osnutkih priporočil, izdanih v zvezi s členom 3 Uredbe (za več podrobnosti glej prejšnje poglavje). Vendar so bile prejete povratne informacije precej omejene in so se nanašale le na manjše število priporočil.

Sklep: Delovanje *ad hoc* usmerjevalnega odbora je bilo ključnega pomena za uspešno izvajanje mehanizma za skupno nabavo. Zagotovilo je močnejše podporo držav članic EU in široko udeležbo industrije.

⁵ Sklep Komisije je na voljo na naslovu: [EUR-Lex – 32023D0208\(02\) – SL – EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

Pregled oddelka 2 – združevanje povpraševanja in skupna nabava (členi 5 do 11 Uredbe)

3. Združevanje povpraševanja in skupna nabava (členi 5 do 8 Uredbe)

i. Mehanizem AggregateEU: izbira izvajalca storitev

Komisija je mehanizem za skupno nabavo zasnovala in izvajala s pomočjo podjetja PRISMA European Capacity Platform GmbH, ki je bilo izbrano kot izvajalec storitev v skladu z Uredbo.

Glavne ugotovitve: Komisija meni, da so določbe Uredbe o izbiri izvajalca storitev in sklepanju pogodb z njim omogočile imenovanje kvalificiranega izvajalca storitev za zasnovo, razvoj, upravljanje in vzdrževanje mehanizma AggregateEU.

Podjetje PRISMA je pod vodstvom Komisije kot naročnika in v stalnem sodelovanju z njo mehanizem AggregateEU vzpostavilo pravočasno za polnjenje skladišč EU v pripravah na ogrevalno sezono 2023/2024.

Podjetje PRISMA je v manj kot treh mesecih zasnovalo, razvilo in uvedlo mehanizem za skupno nabavo v skladu z določbami iz razpisnih zahtev in cilji Uredbe, pri čemer je uporabilo obstoječe zmogljivosti in orodja za dodeljevanje zmogljivosti plinovodov. V Uredbi ni bilo izrecno navedeno, kako je treba izvajati mehanizem za skupno nabavo, vendar sta Komisija in podjetje PRISMA doslej poskrbela za naslednje vidike:

- vzpostavila sta mehanizem AggregateEU na podlagi zasnove Komisije in pod njenim vodstvom;
- na platformi podjetja PRISMA sta v skladu z industrijskimi standardi registrirala udeležence in obdelala prijavo v mehanizem AggregateEU v skladu z merili za izključitev iz členov 8 in 9 Uredbe. Do 14. julija 2023 je bilo v mehanizmu AggregateEU registriranih več kot 150 podjetij;
- organizirala sta kroge združevanja povpraševanja, v katerih so lahko podjetja podrobno opredelila svoje povpraševanje, vključno z vsemi potrebnimi informacijami o količinah, času in mestih dobave – glej preglednico pod točko (iii) (Mehanizem AggregateEU: začetni rezultati);
- zbrala sta ponudbe prodajalcev in najbolj konkurenčne ponudbe uskladila z združenim povpraševanjem, pri čemer sta v primeru premajhne ponudbe nakupne ponudbe sorazmerno razdelila – glej preglednico pod točko (iii) (Mehanizem AggregateEU: začetni rezultati);
- zbirala sta informacije o stanju pogajanj in sklepanju pogodb o usklajenih pozicijah med kupci in prodajalci.

Da bi delovanje mehanizma AggregateEU uskladili s poslovnimi praksami in standardi ter zagotovili, da ga bo industrija široko sprejela, je bil mehanizem razvit v tesnem sodelovanju z industrijo in deležniki, zastopanimi v skupini za industrijsko svetovanje. Ta neformalna strokovna skupina, ki jo sestavlja 27 podjetij iz EU in 11 opazovalcev z izkušnjami pri trgovanju s plinom na svetovnih trgih, je bila glavni forum za sodelovanje industrije in se je

izkazala za zelo koristno pri vključevanju industrijske perspektive v razprave o storitvah, ki jih je treba razviti v okviru mehanizma AggregateEU.

Sodelovanje podjetja PRISMA, ki upravlja eno vodilnih evropskih platform za trgovanje s plinskimi zmogljivostmi, je imelo pomembno vlogo pri zagotavljanju verodostojnosti mehanizma za skupno nabavo ter pridobivanju zaupanja industrijskih akterjev v postopek, zlasti glede varovanja poslovnih skrivnosti.

Sklep: Podpora izvajalca storitev je bila ključnega pomena za uspešno izvajanje mehanizma za skupno nabavo s strani Komisije v ustreznem časovnem okviru.

Vendar bi bilo, če bi se na izvajanje storitve gledalo z vidika Uredbe, bolj smiselno, da bi njene določbe o merilih za izbor dajale prednost opisu storitev pred tehničnimi zahtevami orodja IT.

ii. Zasnova mehanizma AggregateEU

Glavni cilj zasnove mehanizma AggregateEU je bil omogočiti združevanje povpraševanja, organizacijo razpisnega kroga za mednarodne dobavitelje plina in usklajevanje povpraševanja s ponudbami dobaviteljev.

Komisija in izvajalec storitev sta mehanizem AggregateEU izvedla z organizacijo razpisnih krogov, ki so potekali po naslednjih korakih:

Glavne ugotovitve: V ocenjenem obdobju so bila večja podjetja na splošno bolj pripravljena sodelovati v mehanizmu AggregateEU kot manjša. V mehanizmu AggregateEU se je do zdaj skupaj prijavilo več kot 150 podjetij različnih velikosti in iz celotne dobavne verige.

Udeleženci so pozdravili stopnjo prožnosti, ki jo zagotavlja mehanizem AggregateEU, in njegov navidezno nemoteč učinek na tržne mehanizme. Zlasti so pozdravili vrste produktov, ki so na voljo (dobava v nacionalne izravnalne točke ali terminale za UZP) ter mesečni profil in datume dobave.

Nekateri udeleženci so pozdravili tudi možnost, da lahko ponudijo in nato umaknejo povpraševanje, ter možnost sodelovanja v pogajanjih z ustreznimi partnerji pod pogoji, ki so drugačni od tistih, predloženih v mehanizmu AggregateEU. Nasprotno so drugi akterji na trgu in nekateri nacionalni organi zahtevali, naj mehanizem AggregateEU namesto sedanje prostovoljne narave omogoči bolj zavezujoče povpraševanje kupcev in ponudbe dobaviteljev.

Po prvem razpisnem krogu so nekateri udeleženci zahtevali prilagoditve, da bi bolje ustrezal njihovim vzorcem porabe. Zaradi prožnosti in same zasnove regulativnega okvira je Komisija lahko delno upoštevala te zahteve in dodatno izboljšala delovanje mehanizma AggregateEU s spreminjanjem in posodabljanjem funkcij med razpisnimi krogi. Zadnji dobavni roki so bili na primer v drugem razpisnem krogu podaljšani na 20 mesecev, tj. do marca 2025, kot odgovor na zahteve nekaterih udeležencev v energetsko intenzivni industriji.

Vendar so bile zaradi pomanjkanja trdne pravne podlage za poročanje udeležencev o pogodbah povratne informacije o sklenjenih pogodbah na splošno omejene.

Nazadnje, geografska omejitev za sodelovanje v mehanizmu AggregateEU na strani kupca je bila problematična za nekatere velike poslovne organizacije, ki so se zanašale na podružnice, ustanovljene v Združenem kraljestvu, Švici ali Evropskem gospodarskem prostoru.

Sklep: Kot potrjujejo dokaj visoka udeležba kupcev in prodajalcev v mehanizmu za skupno nabavo ter rezultati prvih dveh krogov, so bili udeleženci na splošno večinoma zadovoljni z zasnovo mehanizma AggregateEU, ponujenimi storitvami ter odzivnostjo Komisije in izvajalca storitev na njihove zahteve. Večina držav članic EU je svoje zadovoljstvo izrazila tudi na sestanku *ad hoc* usmerjevalnega odbora platforme EU za nakup energije, zadovoljstvo pa je izrazila tudi industrija v različnih izmenjavah mnenj (tudi na sestankih skupine za industrijsko svetovanje).

Poročanje udeležencev o rezultatih pogajanj in stopnjah sklepanja pogodb bi lahko bilo podrobnejše. To bi najverjetneje pripomoglo k boljšemu merjenju učinkovitosti in uspešnosti mehanizma AggregateEU.

iii. Mehanizem AggregateEU: začetni rezultati

Komisija je do 14. julija 2023 objavila dva razpisna kroga z naslednjimi rezultati:

	Prvi krog april/maj 2023	Drugi krog junij/julij 2023	Kumulativni rezultati
<i>Stanje</i>	<i>Zaprto</i>	<i>Zaprto</i>	–
Prijave (<i>skupaj</i>)	120	154	154
Združeno povpraševanje	11,6 milijarde kubičnih metrov	15,9 milijarde kubičnih metrov	27,5 milijarde kubičnih metrov
Ponudbe oskrbe	18,7 milijarde kubičnih metrov	15,2 milijarde kubičnih metrov	33,9 milijarde kubičnih metrov
Usklajeno povpraševanje	10,9 milijarde kubičnih metrov	12 milijarde kubičnih metrov	22,9 milijarde kubičnih metrov

Pričakuje se, da bodo do konca leta 2023 objavljeni nadaljnji razpisni krogi.

Glavne ugotovitve: V skladu s členom 8 Uredbe so lahko v mehanizmu za skupno nabavo prek mehanizma AggregateEU na strani kupca sodelovala podjetja s sedežem v EU in pogodbenicah Energetske skupnosti. Na strani prodajalca so lahko sodelovala vsa podjetja. Za kupce in za prodajalce so bila izključena podjetja, povezana z Rusko federacijo, ali podjetja, za katera veljajo omejevalni ukrepi EU, sprejeti zaradi dejanj Rusije v Ukrajini.

V mehanizem AggregateEU je bilo 14. julija 2023 prijavljenih skupno 154 podjetij. To število vključuje podjetja s sedežem v EU in podjetja s sedežem v pogodbenicah Energetske skupnosti, zlasti iz Ukrajine, Moldavije in Srbije, ki so pokazala veliko zanimanje za mehanizem AggregateEU ter bila dejavna in dobro zastopana v razpisnih krogih. Največ podjetij je bilo plinskih in trgovskih. Vendar so bili zastopani tudi industrijski končni uporabniki.

Že samo rezultati prvih dveh razpisnih krogov, v katerih je bilo združeno povpraševanje v višini 27,5 milijarde kubičnih metrov, so presegli obvezno združevanje povpraševanja, določeno v Uredbi (13,5 milijarde kubičnih metrov).

Tudi dobavitelji so aktivno sodelovali pri 33,9 milijarde kubičnih metrov, ponujenih v prvih dveh krogih, kar je povzročilo precejšen presežek ponudbe.

Namen mehanizma za skupno nabavo je bil ustvariti nove tržne in poslovne priložnosti za kupce in dobavitelje v Evropi. Mehanizem je v kriznih razmerah akterjem na trgu zagotovil orodje za iskanje in sklepanje pogodbenih odnosov s potencialnimi novimi partnerji ter za nabavo plina pod konkurenčnimi pogoji ne glede na njihovo velikost in vzorce porabe.

Povratne informacije o mehanizmu za skupno nabavo se še vedno sprejemajo. Nekatere države članice EU in akterji na trgu ugotavljajo, da je mehanizem za skupno nabavo prispeval h krepitvi zanesljivosti oskrbe in da je v nekaj primerih morda prispeval k ohranjanju nižjih cen in zmanjšanju nestanovitnosti trga. Zdi se, da je mehanizem za skupno nabavo prispeval tudi k večji preglednosti trga (s ponudbo in oblikovanjem cen). Vendar so bile nekatere države članice EU in akterji na trgu bolj previdni glede dodane vrednosti mehanizma.

Mehanizem za skupno nabavo je bil zasnovan tako, da bi koristil zlasti plinsko intenzivni industriji in manjšim končnim uporabnikom, saj jim omogoča, da si zagotovijo dobavo plina po konkurenčnih cenah z neposrednim poslovanjem s proizvajalci in izvozniki, ki delujejo na veleprodajnih trgih in trgih UZP.

Nekaj kupcev je poročalo, da jim je mehanizem za skupno nabavo pomagal znižati cene plina v okviru obstoječih pogodb, sklenjenih zunaj mehanizma AggregateEU. Več pogodb je bilo sklenjenih tudi na podlagi usklajevanja v okviru mehanizma AggregateEU. To je dokaz, da so bile ponudbe dobaviteljev na podlagi mehanizma AggregateEU cenovno konkurenčne. Hkrati so nekateri akterji v industriji navedli, da so bile prejete cenovne ponudbe višje ali enake tržni ceni in da v primerjavi z že znanimi viri dobave niso pritegnile novih.

Sklep: Mehanizem AggregateEU je vzbudil zanimanje številnih udeležencev na trgu, kar potrjujejo združene in ponujene količine. Prva dva razpisna kroga sta bila organizirana med aprilom in julijem 2023, ko so se razmere na trgu v primerjavi s poletjem 2022 stabilizirale. Dejstvo, da so se skupne količine, združene samo v prvih dveh krogih, podvojile glede na

obvezno združevanje povpraševanja, je pokazalo, da je bilo združevanje povpraševanja po plinu v kriznih razmerah po mnenju akterjev na trgu zelo koristno. To kaže na to, da bi se akterji na trgu lahko zanimali za podoben mehanizem na prostovoljni osnovi.

4. Finančni vidiki (člen 8(3) Uredbe)

Komisija je v skladu s členom 8(3) Uredbe ocenila potrebo po likvidnostni podpori, vključno s poroštvi, za udeležence v mehanizmu AggregateEU in organizirala dejavnosti ozaveščanja, da bi zagotovila tako podporo. Dejavnosti so bile osredotočene na (i) opredelitev potreb vseh vpletenih in finančnih produktov, ki bi najboljše zadovoljili te potrebe, ter (ii) vzpostavitev mreže javnih finančnih institucij, ki bi bile pripravljene zagotavljati take produkte.

Poroštva v obliki standardnega akreditiva na primer ustrezajo predvsem potrebam manjših plinskih podjetij, saj jim omogočajo reševanje vprašanj kreditne sposobnosti, in energetsko intenzivnih podjetij, ki nimajo predhodnih izkušenj z delovanjem na svetovnem trgu s plinom in nimajo vzpostavljenih odnosov z dobavitelji. Poroštva imajo pomembno vlogo pri zagotavljanju, da lahko vsa podjetja, ki sodelujejo v mehanizmu AggregateEU, ne glede na svoje profile in področja poslovanja, kar najboljše izkoristijo mehanizem za skupno nabavo.

Na politični in strokovni ravni so bila organizirana številna večstranska in dvostranska srečanja in pogovori o posebnih temah z evropskimi finančnimi institucijami, nacionalnimi promocijskimi bankami in institucijami ter njihovimi različnimi združenji, kot sta Evropsko združenje dolgoročnih vlagateljev in Bernska unija, pa tudi razprave o posebnih temah na delavnicah in srečanjih regionalnih skupin v državah članicah EU.

Člani *ad hoc* usmerjevalnega odbora platforme EU za nakup energije so imeli pomembno vlogo, saj so Komisiji pomagali oceniti potrebe evropskih podjetij s sedežem na njihovih ozemljih, ki so bila dejavna v mehanizmu AggregateEU, po poroštvih, in pomagali pri navezovanju stikov z nacionalnimi finančnimi institucijami.

Mreža je bila sestavljena na naslednji način.

<i>Dne 14. julija 2023</i>	Število	Imena
Javne finančne institucije	8	–
Mednarodne finančne institucije	1	Evropska banka za obnovo in razvoj ⁶
Nacionalne promocijske banke	3	<i>BGK</i> (Poljska) <i>Finnvera</i> (Finska) <i>Instituto de Crédito Oficial</i> (Španija)
Izvozne agencije	4	<i>Eksfin</i> (Norveška) <i>Exim Banca Românească</i> (Romunija) <i>Exim Banca Slovakia</i> (Slovaška) <i>SACE</i> (Italija)

Tako je lahko mehanizem AggregateEU na podlagi ocene Komisije zadevnim strankam zagotovil informacije o finančnih produktih, ki so jim na voljo.

Glavne ugotovitve: Mreža je zagotovila dobro geografsko pokritost, zlasti zaradi sodelovanja Evropske banke za obnovo in razvoj ter družbe Eksfin, ki je lahko zagotovila poroštva za zemeljski plin za podjetja s sedeži v več državah. Nekatere javne finančne institucije zaradi

⁶ Seznam držav, v katerih deluje EBRD, je na voljo na spletnem mestu <https://www.ebrd.com/where-we-are.html>.

svojega mandata za razogljichenje niso mogle zagotoviti poroštev in/ali so predlagale vzpostavitev poroštev Evropske komisije ali Evropske investicijske banke. Nekateri so dejali, da kupci niso zainteresirani.

Sklep: Vredno bi bilo proučiti, kako bi bilo mogoče predvideti nadaljnja prizadevanja za zagotavljanje prilagojene, cenovno dostopne finančne podpore⁷ v obliki poroštev in drugih instrumentov. S tem bi se lahko zagotovilo aktivnejše sodelovanje manjših plinskih podjetij in energetsko intenzivne industrije v mehanizmu za skupno nabavo, saj naj bi bili ti glavni upravičenci platforme EU za nakup energije.

5. Dobave zemeljskega plina, izključene iz skupne nabave (člen 9 Uredbe)

Komisija je člen 9 Uredbe izvedla tako, da je od podjetij, dejavnih v mehanizmu AggregateEU, zahtevala podpis častne izjave⁸ o skladnosti z izključitvijo zemeljskega plina s poreklom iz Ruske federacije.

Glavne ugotovitve: Udeleženci so postavljali vprašanja o opredelitvi lastništva in nadzora⁹. Komisija je imela tudi nekaj tehničnih in praktičnih omejitev pri ocenjevanju izvora zemeljskega plina, usklajenega s ponudbami v mehanizmu AggregateEU. Komisija in podjetje PRISMA sta zagotovila skladnost s častno izjavo in po potrebi z dodatnimi preverjanji (kot je preverjanje nasprotnih strank in sledenje UZP).

Sklep: Komisija bo še naprej po svojih najboljših močeh preverjala izvor plina in spremljala izključitev zemeljskega plina iz Ruske federacije z uporabo častne izjave in po potrebi z dodatnimi preverjanji.

6. Obvezna uporaba mehanizma AggregateEU (člen 10 Uredbe)

Na podlagi informacij, ki so bile na voljo 14. julija 2023, naj bi 19 držav članic EU izpolnilo svoje obveznosti združevanja povpraševanja v skladu s členom 10(2) Uredbe. Pri mnogih od njih je že samo povpraševanje, združeno v prvih dveh krogih, za dvakrat ali celo večkrat preseгло njihov obseg obveznega združevanja povpraševanja.

⁷ Kadar finančna podpora, naj bo v obliki poroštev ali v drugih oblikah, predstavlja državno pomoč, bo predmet nadzora državne pomoči v skladu s členoma 107 in 108 PDEU.

⁸ Ustrezna predloga je na voljo na spletnem mestu <https://aggregateeu.prisma-capacity.eu/support/solutions/articles/36000429400-how-to-fill-out-the-declaration-of-honor->.

⁹ Člen 8 (Sodelovanje pri združevanju povpraševanja in skupni nabavi) določa:

„1. Sodelovanje pri združevanju povpraševanja in skupni nabavi je odprto in pregledno za vsa podjetja plinskega gospodarstva in podjetja, ki porabljajo plin, s sedežem v Uniji, ne glede na zahtevano količino. Podjetja plinskega gospodarstva in podjetja, ki porabljajo plin, so izključena iz sodelovanja pri združevanju povpraševanja in skupni nabavi kot dobavitelji, proizvajalci in kupci, če so:

(a) zajeta z omejevalnimi ukrepi Unije, sprejetimi na podlagi člena 215 PDEU, zlasti omejevalnimi ukrepi Unije, sprejetimi zaradi dejavnosti Rusije, ki povzročajo destabilizacijo razmer v Ukrajini, ali v zvezi z dejanji, ki spodkopavajo ali

ogrožajo ozemeljsko nedotakljivost, suverenost in neodvisnost Ukrajine;

(b) v neposredni ali posredni lasti ali pod nadzorom fizičnih ali pravnih oseb, subjektov ali organov, za katere veljajo taki omejevalni ukrepi Unije ali delujejo v njihovem imenu ali po njihovih navodilih ali

(c) v neposredni ali posredni lasti ali pod nadzorom Ruske federacije ali njene vlade ali katere koli ruske fizične ali pravne osebe ali subjekta ali organa s sedežem v Rusiji ali delujejo v njihovem imenu ali po njihovih navodilih.“

Glavne ugotovitve: Glede na novost mehanizma za skupno nabavo je bila obveznost združevanja povpraševanja dober način za mobilizacijo povpraševanja v nekaterih državah članicah EU.

Nekatere države članice EU, ki niso imele ustreznih orodij za spremljanje in izvrševanje, so se morale zanašati izključno na oceno Komisije, ki je bila lahko le okvirne narave.

Sklep: V nekaterih državah članicah EU je obvezno združevanje povpraševanja pripomoglo k mobilizaciji povpraševanja. V drugih je veliko zanimanje za sodelovanje v mehanizmu AggregateEU privedlo do združevanja znatnih količin, ki so precej presegle obvezne ravni.

Za učinkovito izvrševanje določbe bi bilo morda treba državam članicam EU naložiti jasnejšo obveznost, da sprejmejo ustrezne ukrepe, kot je sprejetje zavezujočih instrumentov za zagotovitev skladnosti z zahtevano ravno združevanja povpraševanja, pri čemer bi bilo treba upoštevati potrebo po izogibanju nepotrebnemu upravnemu bremenu, zlasti za države članice z omejeno porabo plina.

7. Konzorcij za nabavo plina (člen 11 Uredbe)

Člen 11 Uredbe določa, da lahko podjetja „uskklajujejo elemente pogojev iz kupoprodajne pogodbe“ v skladu s pravili konkurence.

Konzorcij za nabavo plina ni bil ustanovljen, verjetno zaradi zapletenosti in časovnih omejitev, ki so nastale, ker je bilo treba mehanizem za skupno nabavo vzpostaviti pred začetkom sezone polnjenja skladišč plina.

Namesto tega se je Komisija po posvetovanju z nacionalnimi organi in akterji na trgu odločila predlagati dva modela sodelovanja, in sicer model zastopnika, ki deluje v imenu tretje osebe¹⁰ in model centralnega kupca¹¹, da bi olajšala sodelovanje evropskih podjetij v mehanizmu za skupno nabavo.

Ta dva modela bi lahko bila še posebej koristna za podjetja, ki pri predložitvi povpraševanja ne morejo doseči količinskega praga, nimajo strokovnega znanja za pogajanja o pogodbah za nakup plina na svetovnem trgu (npr. energetska intenzivna industrija) ali nimajo potrebnih zmogljivosti za ponovno uplinjanje ali skladiščenje UZP.

14. julija 2023 je bilo v mehanizmu AggregateEU vključenih 16 podjetij, zainteresiranih za opravljanje storitev kot zastopnik, ki deluje v imenu tretje osebe, in 11 podjetij, zainteresiranih za opravljanje storitev kot centralni kupec.

V Uredbi je navedeno, da je „[p]omemben pokazatelj uspeha skupne nabave [...] prenos cen naprej, saj je bistvenega pomena za odjemalce“. Komisija je zato pozvala podjetja, ki ponujajo storitve centralnega kupca, naj svojim strankam zaračunajo storitve, ki jih ponujajo, stroške samega blaga pa prenesejo naprej.

¹⁰ Pri tem modelu bi kupci pridobili drugo podjetje, ki bi posredovalo storitve (na primer rezervacija slota na terminalu za UZP).

¹¹ Pri tem modelu bi več kupcev zaprosilo drugo podjetje, da v njihovem imenu deluje kot kupec in zanje kupuje plin.

Glavne ugotovitve: Člen 11 Uredbe je bil zasnovan kot podporno orodje v izrednih razmerah in je Komisiji omogočil, da je olajšala postopek ustanavljanja konzorcijev (čeprav ni bil ustanovljen noben) in razvoja drugih modelov sodelovanja med podjetji v skladu s pravili EU o konkurenci. Sodelovanje med podjetji je lahko priložnost za manjša in neizkušena podjetja, da učinkoviteje in z večjo prednostjo združijo svoje zahteve, dostopajo do svetovnih trgov plina, vključno z dobavitelji UZP, in si zagotovijo dobavo po konkurenčnih cenah. To se ujema z omejenimi povratnimi informacijami, prejetimi od nekaj industrijskih akterjev, iz katerih je razvidno, da bi se lahko zaradi teh modelov sodelovanja povečala njihovo udeležba v mehanizmu AggregateEU.

Vendar zaradi dosedanjih omejenih izkušenj ni mogoče sprejeti splošnih sklepov o celoviti uporabi teh modelov.

Sklep: Komisija meni, da bi lahko vsi navedeni obstoječi modeli sodelovanja v kriznih razmerah predstavljali izvedljive možnosti. To podpirajo tudi nekateri industrijski akterji, ki poudarjajo, da bi takšni modeli sodelovanja lahko povečali koristi mehanizma za skupno nabavo. Vendar je ob odsotnosti izrednih razmer normalno delovanje evropskega trga s plinom, ki ga spodbuja konkurenca, tisto, ki bi moralo določiti, ali in kako bodo podjetja želela sodelovati pri nakupu plina v mejah konkurenčnih pravil EU.

Pregled oddelka 3 – Ukrepi za povečanje uporabe obratov za UZP, skladišč plina in cevovodov (členi 12 do 14 Uredbe)

Uredba vsebuje določbe za povečanje preglednosti in olajšanje sekundarnega trgovanja z UZP in zmogljivostmi skladišč plina. Ureditve za njeno večjo preglednost so podobne tistim za prevoz zemeljskega plina po plinovodih in pomembno prispevajo k optimizaciji uporabe UZP in skladiščnih zmogljivosti v EU.

8. Platforma za rezervacijo sekundarnih zmogljivosti za uporabnike obratov za UZP in skladišč plina (člen 12 Uredbe)

Glavne ugotovitve: Posamezni upravljavci skladišč in utekočinjenega zemeljskega plina so vzpostavili platforme za rezervacijo sekundarnih zmogljivosti, ki zdaj delujejo. Združenje Gas Infrastructure Europe (GIE) ima zbirko povezav do platform za rezervacijo sekundarnih zmogljivosti, ki jih ponujajo upravljavci infrastrukture.

Rezervacija sekundarnih zmogljivosti omogoča učinkovitejše dodeljevanje zmogljivosti, ki se ne uporabljajo na primarnih trgih. Dodatna preglednost na tem področju udeležencem na trgu omogoča, da lažje najdejo možnosti za uporabo zmogljivosti infrastrukture na trgu EU, zlasti če se v EU uvažajo velike količine UZP.

Sklep: Podobne določbe so bile vključene v člen 10 revidirane uredbe o plinu (Uredba (ES) št. 2009/715) (sveženj o trgu vodika in razogljčenega plina), ki jo je decembra 2021 predlagala Komisija in je trenutno v postopku pogajanj pri sozakonodajalcih.

9. Platformi za preglednost obratov za UZP in skladišč plina (člen 13 Uredbe)

Glavne ugotovitve: Združenje GIE upravlja dve glavni platformi, ki pokrivata vse države članice EU ter Združeno kraljestvo in Ukrajino: Aggregated Gas Storage Inventory (AGSI) za skladiščenje plina in Aggregated LNG Storage Inventory (ALSI) za UZP.

Po začetku veljavnosti Uredbe so bili tem platformam dodani novi elementi, vključno z informacijami o ponujenih storitvah in pogojih, ki veljajo za te storitve, o pogodbenih in razpoložljivih zmogljivostih skladišč in obratov za UZP, tarifah itd. Platformi trenutno zajemata skoraj vse velike terminale za UZP v EU (le pet operaterjev sistema za UZP ni vključenih v platformi) in 98 % skladišč v EU (le trije operaterji skladiščnih sistemov niso vključeni v platformi).

Večja preglednost omogoča boljši in celovitejši pregled nad trgi UZP in skladišč v EU. Omogoča tudi učinkovitejšo uporabo teh infrastruktur. Večja preglednost na trgu UZP v EU ustvarja tudi možnosti za pritegnitev dodatnih dobaviteljev.

Sklep: Podobne določbe so bile vključene v člen 31 revidirane Uredbe (ES) št. 2009/715 o plinu (sveženj o trgu vodika in razogljčenega plina), ki jo je decembra 2021 predlagala Komisija in je trenutno v postopku pogajanj pri sozakonodajalcih.

10. Učinkovitejša uporaba prenosnih zmogljivosti (člen 14 Uredbe)

Cilj člena 14 Uredbe je izboljšati uporabo zmogljivosti za prenos zaradi sprememb v smeri pretoka plina v EU. Obstoječe smernice za postopke za upravljanje prezasedenosti določajo postopke „uporabi ali izgubi“. Vendar se ti postopki uporabljajo le za prezasedene povezovalne točke in so bili zasnovani za zelo kratkoročno ali zelo dolgoročno obdobje.

V členu 14 je predvidena uporaba postopkov „uporabi ali izgubi“ za vse povezovalne točke, ne glede na to, ali so prezasedene ali ne. Obstajata dve osnovni možnosti uporabe člena 14: (i) z izvajanjem novega mesečnega postopka „uporabi ali izgubi“ iz Uredbe ali (ii) z razširitvijo obstoječih postopkov „uporabi ali izgubi“ na vse povezovalne daljnovode, ne le na prezasedene.

Glavne ugotovitve: Nobena država članica EU se ni odločila za nov mesečni postopek „uporabi ali izgubi“, temveč za postopke, predvidene v smernicah za postopke za upravljanje prezasedenosti, kot to dovoljuje Uredba.

Sklep: Vpliv uporabe člena 14 na prenos plina bo ocenjen na podlagi parametra prenosnih zmogljivosti, rezerviranih s postopki „uporabi ali izgubi“ najpozneje do konca leta 2024. Tako bo mogoče ugotoviti, kako pogosto se postopki „uporabi ali izgubi“ izvajajo in kako koristni so.

PREGLED POGLAVJA III (UKREPI ZA PREPREČEVANJE PREKOMERNIH CEN PLINA IN PREKOMERNE NESTANOVITNOSTI ZNOTRAJ DNEVA NA TRGIH IZVEDENIH FINANČNIH INSTRUMENTOV NA ENERGENTE)

Pregled oddelka 1 – Solidarnost pri oskrbi s plinom za električno energijo, bistvene industrijske panoge in zaščitene odjemalce (členi 15 do 22)

1. Začasno orodje znotraj dneva za obvladovanje presežne nestanovitnosti na trgih izvedenih finančnih instrumentov na energente (členi 15 do 17 Uredbe)

V skladu s členi 15 do 17 Uredbe morajo mesta trgovanja, na katerih se trguje z izvedenimi finančnimi instrumenti, povezanimi z energijo (izvedeni finančni instrumenti, katerih osnovno sredstvo je plin ali električna energija), vzpostaviti začasne mehanizme obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva. Namen tega ukrepa je zaščititi udeležence trga pred izjemno nestanovitnostjo na takih trgih z zahtevo, da mehanizmi, ki jih vzpostavijo mesta trgovanja, preprečijo velika gibanja cen znotraj trgovalnega dne.

Zaradi raznolikosti instrumentov, s katerimi se trguje, in različnih ravni likvidnosti trgov izvedenih finančnih instrumentov na energente Uredba določa le osnovne parametre za delovanje mehanizmov obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva in da se morajo prilagoditi značilnostim vsake pogodbe in mesta trgovanja. Uredba omogoča tudi, da mesta trgovanja mehanizme obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva uvedejo tako, da jih vključijo v obstoječe sisteme prekinitve trgovanja, namesto da bi ustvarili dodatni mehanizem.

Evropski organ za vrednostne papirje in trge (ESMA) je 30. junija 2023 v skladu s pooblastilom iz člena 17 Uredbe objavil poročilo, v katerem je dokumentiral morebitne razlike pri izvajanju mehanizmov obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva s strani mest trgovanja in ocenil učinkovitost ukrepa¹².

Glavne ugotovitve: ESMA v svojem poročilu ugotavlja, da so bili izvedeni mehanizmi obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva na splošno ustrezno umerjeni, s pridržkom, da je bila ocena opravljena v času, ko ni bilo dokazov o dolgotrajnih obdobjih nestanovitnosti, ki bi vplivale na trgovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti na energente. Ukrepi iz členov 15 do 17 Uredbe so se uporabljali za 17 mest trgovanja¹³. Ugotovitve ESMA kažejo na določene razlike pri izvajanju mehanizmov obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva na mestih

¹² To poročilo je na voljo na naslovu: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2023-06/ESMA70-156-6509_Final_Report_Intra-day_Volatility_Management_Mechanism.pdf.

¹³ Capman AD (Belgija), 42 Financial Services (Češka), European Energy Exchange (Nemčija – regulirani trg in organizirani sistem trgovanja), MEFF Power (Španija), CIMD SV SA (Španija), *Tradition Espana* (Španija), Griffin Markets Europe (Francija), TPICAP EU (Francija), *Tradition Paris* (Francija), Hellenic Energy Exchange (Grčija), Hungarian Derivative Energy Exchange (Madžarska), Marx Spectron Europe (Irska), *Borsa Italiana SPA – IDEM* (Italija), ICE Endex Markets BV (Nizozemska), Nasdaq Oslo ASA (Norveška) in OMIP – *Polo Portugues* SGMR SA (Portugalska).

trgovanja, kar je posledica značilnosti posameznega mesta trgovanja in pogodbe. Razlike so se nanašale zlasti na:

- izbiro „referenčne cene“, nizko stopnjo likvidnosti nekaterih pogodb na nekaterih mestih trgovanja, zaradi česar so kot približek za določitev referenčne cene uporabili cene na drugih mestih trgovanja;
- pogostost obnavljanja referenčne cene in cenovnih meja, pri čemer je nizka likvidnost povzročila daljše intervale med takimi obnovitvami;
- „obseg cenovnega razpona“ s širokimi omejitvami, ki niso primerne za nelikvidne pogodbe.

Na splošno ESMA ocenjuje, da je ta odstopanja mogoče utemeljiti in da so mesta trgovanja ustrezno izvajala mehanizme obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva. Vendar ESMA tudi poudarja, da mehanizem obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva ni primeren za nelikvidne pogodbe, za katere se zdi, da so težave pri njihovem izvajanju večje od morebitnih koristi. ESMA poroča, da je bil mehanizem obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva od začetka njihovega izvajanja aktiviran le na enem mestu trgovanja in da se je to najverjetneje zgodilo zaradi napačnih naročil. Glede na omejeno nestanovitnost trgov izvedenih finančnih instrumentov, povezanih z energijo, v tem obdobju se zdi, da so mesta trgovanja ustrezno umerila mehanizme obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva.

V zvezi z učinkovitostjo mehanizma ESMA ugotavlja, da ima zaradi odsotnosti dokazov o dolgotrajnih epizodah nestanovitnosti, ki bi v zadevnem obdobju vplivale na izvedene finančne instrumente na energente¹⁴, „omejeno podlago za oceno učinkovitosti mehanizmov obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva glede morebitnih pozitivnih ali negativnih učinkov“. Vsekakor meni, da so bila obdobja velike nestanovitnosti v letu 2022 povezana s stresom, ki je vplival na temelje trga s plinom in električno energijo, ter z ruskim izsiljevanjem v zvezi z oskrbo Evrope z zemeljskim plinom, ne pa z obliko neurejenega trgovanja, ki naj bi se odpravila z mehanizmi obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva in na splošno s sistemi prekinitve trgovanja.

ESMA še ugotavlja, da združljivost mehanizma obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva z obstoječimi obveznostmi glede sistemov prekinitve trgovanja in njegovo izvajanje na več mestih trgovanja s prilagoditvijo obstoječih sistemov prekinitve trgovanja kažeta, da je njegov cilj mogoče doseči v okviru obstoječih določb direktive o trgu finančnih instrumentov (MiFID) in da cilj, ki ga je treba doseči, ne upravičuje uvedbe druge plasti sistemov prekinitve trgovanja.

Poročilo ESMA temelji na podatkih, zbranih za obdobje med februarjem in majem 2023, za katero je značilna zmanjšana nestanovitnost trga s plinom na izjemno nizko raven. Vendar so bila poleti opažena obdobja znatne nestanovitnosti znotraj dneva na finančnih trgih plina, zlasti na virtualni trgovalni točki Title Transfer Facility, najprej v začetku junija in nato spet

¹⁴ Osnovne informacije so bile zbrane v dveh ponovitvah med februarjem in majem 2023.

avgusta, pri čemer so se cene v istem dnevu pogosto spremenile za več kot 10 % (v nekaj primerih za 20 % ali več).

To kaže, da se je bilanca oskrbe s plinom od leta 2022 bistveno izboljšala in da je EU uspešno nadomestila veliko količino plina, ki ga je prej dobavljala Rusija, vendar na energetskih trgih še vedno obstajajo elementi ranljivosti. Tveganja, kot so na primer popolna in nenadna prekinitve preostalega uvoza ruskega plina, incidenti na infrastrukturi, neugodne vremenske razmere ali znatno povečanje svetovnega povpraševanja po plinu, lahko vznemirijo trge in potencialno povzročijo obdobja pretirano velike nestanovitnosti znotraj dneva. Do znatne nestanovitnosti lahko pride tudi zaradi odziva akterjev na trgu na novice o morebitnem pomanjkanju ponudbe (tudi če do takih pomanjkanj na koncu ne pride).

Po energetske krizi, ko vrnitev k prejšnjemu stanju na področju oskrbe z energijo ni takoj mogoča in ko je EU odvisna od dobave UZP, je ključno, da se zagotovi stabilnost finančnih trgov z energijo, tako da se prepreči prevelika nestanovitnost cen. Trenutno ni gotovo, ali se bodo obdobja nestanovitnosti (ki so se poleti 2023 povečala) v prihodnjih mesecih ponovno pojavila. ESMA ugotavlja, da je imel zaradi pomanjkanja dolgotrajne nestanovitnosti v obravnavanem obdobju omejeno podlago za oceno učinkovitosti mehanizma obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva v smislu njegovih morebitnih pozitivnih ali negativnih učinkov.

Sklep: Mehanizem obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva lahko pomaga omejiti drastična nihanja cen in ublažiti vzorce cen na zelo nestanovitnih trgih. Lahko ima tudi posreden učinek na discipliniranje trga.

Kljub temu ESMA ni našel razlogov za to, da bi mehanizem obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva postal sestavni del pravnega okvira EU, čeprav je bila njegova ocena opravljena v obdobju, ko ni bilo dolgotrajne nestanovitnosti. ESMA meni, da bi se lahko z ustreznim izvajanjem in uporabo obstoječih sistemov prekinitve trgovanja v skladu z direktivo MiFID II ob upoštevanju izkušenj, pridobljenih pri uporabi mehanizma obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva, dosegel cilj omejevanja prekomerne nestanovitnosti cen znotraj dneva brez uvedbe druge plasti sistemov prekinitve trgovanja v obliki mehanizma obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva. Upoštevati bi bilo treba tudi nedavni politični dogovor o pregledu MiFID/uredbe o trgih finančnih instrumentov. Nadaljnje spremljanje trgov energentov in vpliva mehanizma obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva v naslednjih nekaj mesecih bo morda koristno, da države članice oblikujejo bolj informirano stališče o potrebi po začasnem podaljšanju mehanizma obvladovanja nestanovitnosti znotraj dneva. Kot navaja Evropski organ za vrednostne papirje in trge¹⁵, bi lahko v prihodnosti zaradi napetih razmer na trgu plina nastala posebna tveganja in ranljivosti na trgih finančnih instrumentov, povezanih s plinom, kar bi lahko „okrepilo premike na trgu“ in „cenovne pritiske na izvedene finančne instrumente“. Analiza teh tveganj „zahteva nadaljnje delo za obravnavanje podatkovnih vrzeli in razdrobljenosti podatkov“. Komisija bo države članice obveščala o delu na tem področju.

¹⁵ Evropski organ za vrednostne papirje in trge: TRV *Risk Analysis: EU natural gas derivatives markets: risks and trends* (Analiza tveganj TRV: trgi EU izvedenih finančnih instrumentov za trgovanje z zemeljskim plinom: tveganja in trendi), 12. maj 2023.

2. Ocene cene UZP in referenčne vrednosti (Členi 18 do 22 Uredbe)

V skladu s členom 18 Uredbe mora Agencija za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER) vsak dan pripraviti in objaviti:

- oceno cene UZP, s čimer začne najpozneje 13. januarja 2023, in
- dnevno referenčno vrednost za UZP od 31. marca 2023 dalje.

Ocena cen UZP in referenčna vrednost sta bili uvedeni, da bi na trgu omogočili prepotrebno preglednost. Države članice EU niso imele zanesljivega kazalnika cene, po kateri so kupovale UZP na mednarodnih trgih, zato naj bi si med lansko krizo medsebojno konkurirale za zagotovitev oskrbe s plinom. To je morda posledično pomembno prispevalo k višanju cen. Od samega začetka je bil načrtovan kot trajni ukrep, ki naj bi bil čim prej vključen v uredbo o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga (REMIT), saj je bil potreben zaradi strukturne spremembe pomena UZP za oskrbo EU s plinom, ki jo je povzročilo rusko izsiljevanje s plinom iz plinovodov. Vendar je energetska kriza leta 2022 pokazala, kako nujno je bilo potrebno orodje za preglednost, ki bi objektivno odražalo ceno, po kateri tovari UZP prihajajo v Evropo. V tem okviru je bil ukrep vključen v Uredbo z jasno navedbo, da bo vključen kot stalni ukrep v REMIT (kot je razvidno iz uvodne izjave 57 Uredbe).

Glavne ugotovitve: Ocena cene UZP, ki temelji na obveznem objektivnem poročanju in odraža mednarodne cene plina, je od uvedbe zagotovila večjo preglednost trga. Od njene objave so se cene referenčnih vrednosti zemeljskega plina v EU (Title Transfer Facility) postopoma usklajevale z oceno cene UZP. Da bi se zagotovili njena zanesljivost in objektivnost, so bila z Uredbo ACER podeljena posebna pooblastila za zbiranje in obdelavo zahtevanih podatkov o trgu. ACER zdaj redno objavlja naslednje ocene cene:

- severozahodna Evropa,
- južna Evropa in
- cena UZP v EU.

Referenčna vrednost za UZP je to preglednost še okrepila z zagotavljanjem razlike med ceno UZP v EU in poravnalno ceno v okviru Title Transfer Facility za mesec vnaprej, ki je najpogosteje uporabljena terminska pogodba v EU in je splošno priznana kot najbolj reprezentativen približek za cene plina v EU.

Ker je dejanska cena, po kateri UZP vstopa v EU, preglednejša, so akterji na trgu v državah članicah EU bolj obveščeni o tržnih cenah, države članice EU pa se lahko bolj usklajujejo pri zagotavljanju dobave UZP v duhu solidarnosti, s čimer preprečijo nepotreben pritisk na trg.

Komisija je 14. marca 2023 sprejela predlog za spremembo uredbe o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga (REMIT). Predlog vključuje oceno cene UZP in referenčno vrednost. Vendar se pričakuje, da bo revidirana uredba REMIT dokončno sprejeta in bo začela veljati po izteku veljavnosti sedanje uredbe.

Sklep: Po mnenju Komisije bi bilo zelo pomembno, da se zadevni sprejeti ukrepi začasno podaljšajo, da se ohrani večja preglednost cen uvoza UZO in ohranijo enaki konkurenčni pogoji med državami članicami EU v duhu solidarnosti, hkrati pa se državam članicam pomaga pri zagotavljanju stabilne oskrbe za zadovoljevanje energetskih potreb EU. Zato so podobni trajni ukrepi vključeni tudi v predlog v zvezi z REMIT.

PREGLED POGLAVJA IV (UKREPI V PRIMERU IZREDNIH RAZMER PRI OSKRBI S PLINOM)

1. Privzeta pravila glede solidarnosti (členi 23, 26, 27 in 28 Uredbe)

Da bi dodatno okrepili solidarnostne ukrepe¹⁶ v primeru hudega pomanjkanja oskrbe s plinom in odpravili neobstoje dvostranskih solidarnostnih sporazumov med državami članicami EU, Uredba določa privzeta pravila glede solidarnosti, ki se uporabljajo, če ni dvostranskih sporazumov. Privzeta pravila glede solidarnosti razširjajo obveznost solidarnostne pomoči na kritične količine plina, ki so potrebne za zagotavljanje ustreznosti sistema električne energije, s čimer se prepreči kriza pri oskrbi z električno energijo. Države članice EU, ki imajo obrate za UZP, bi morale zdaj prav tako zagotoviti solidarnost.

Privzeta pravila temeljijo na načelu, da je treba solidarnost zagotoviti proti pravičnemu nadomestilu, pri čemer najvišje nadomestilo zajema:

1. ceno plina;
2. stroške skladiščenja in prenosa;
3. stroške povezanih sodnih ali arbitražnih postopkov, v katere je vključena država članica, ki zagotavlja plin, in
4. druge posredne stroške, ki niso izraženi v ceni plina, na primer nadomestilo za omejevanje industrije, omejeno na 100 % cene plina.

Privzeta pravila glede solidarnosti odpravljajo tudi vrzel v solidarnostnih določbah uredbe o zanesljivosti oskrbe s plinom, in sicer, da državam članicam prosilkam ni treba najprej dati prednosti ponudbam, ki temeljijo na tržnih ukrepih. Z Uredbo je bila tudi začasno razširjena solidarnostna zaščita na kritične količine plina za zanesljivost oskrbe z električno energijo in začasno razširjena obveznost solidarnostne pomoči na države članice EU z obrati za UZP.

Solidarnostni mehanizem se uporablja le v primeru hudih izrednih razmer, zato ga ni mogoče preizkusiti v praksi. Vendar je bilo poglavje IV simulirano s predhodnim preizkusom, kot je opisano v naslednjem oddelku. Poleg tega je bil maja 2023 koordinacijski skupini za plin poslan vprašalnik¹⁷.

Glavne ugotovitve: rezultati predhodnega preizkusa

¹⁶ Sprva je bila določena v členu 13 Uredbe (EU) 2017/1938, ki določa „solidarnostne“ mehanizme, ki se uporabljajo kot zadnje sredstvo v primeru izrednih razmer pri oskrbi s plinom in jih urejajo dvostranski solidarnostni sporazumi med državami članicami EU.

¹⁷ Koordinacijska skupina za plin je stalna svetovalna skupina, ki usklajuje ukrepe za zanesljivost oskrbe, zlasti v kriznih razmerah. Glej: [Register strokovnih skupin Komisije in drugih podobnih skupin \(europa.eu\)](https://register.strokovnih.skupin.komisije.in.drugih.podobnih.skupin.europa.eu).

Da bi Komisija preizkusila vloge in odgovornosti v primeru izrednih razmer pri oskrbi s plinom po vsej EU ter solidarnostne določbe, sprejete na podlagi uredbe o zanesljivosti oskrbe s plinom in Uredbe, je decembra 2022 skupaj z državami članicami EU, operaterji prenosnih sistemov in Evropsko mrežo sistemskih operaterjev prenosnih omrežij zemeljskega plina (ENTSO-G) izvedla **predhodni preizkus**.

Na splošno je preizkus potrdil pripravljenost držav članic EU, Komisije in mreže ENTSO-G v primeru izrednih razmer pri oskrbi s plinom, uredba o zanesljivosti oskrbe s plinom in Uredba pa predstavljata ustrezen okvir za odziv na izredne razmere, zlasti v primeru prošenj za solidarnostno pomoč. Vendar je bilo ugotovljenih tudi več točk, ki zahtevajo nadaljnje ukrepanje:

- Solidarnostne določbe so bile med izvajanjem priznane kot bistvene za zanesljivost oskrbe, če so bile določene vnaprej. Vendar je bilo do zdaj podpisano le omejeno število dvostranskih sporazumov (7 od 40). Zapletenost odločanja o tem, kaj je pravično nadomestilo med državami članicami EU, je veljala za oviro pri zaprosilu za solidarnostno pomoč in njenem zagotavljanju, če ni bila določena vnaprej.
- Ugotovljeno je bilo, da ni pravne podlage za zaprosilo za solidarnostno pomoč prek plinovoda do sosednje države članice EU, ki ni neposredno povezana. V uredbi o zanesljivosti oskrbe s plinom ta možnost ni izrecno omenjena, vendar uredba vsebuje določbe za primere, ko sta dve državi članici EU povezani prek tretje države.
- Če država članica EU prejme dve prošnji za solidarnostno pomoč, je bil postopek za dodelitev in prednostno razvrstitev nejasen. Če na trgu ni mogoče ugoditi obema prošnjama, obstaja več možnosti: sorazmerna dodelitev, dodelitev po vrstnem redu prejema zaprosil (prvi prispe, prvi dobi) ali dodelitev glede na znesek, prejet kot nadomestilo.
- Več držav članic EU je menilo, da bi prišlo do zapletov zaradi spremenjenega roka za predložitev prošnje za solidarnostno pomoč, in sicer vsaj 72 ur pred navedenim časom dobave, kot je dogovorjeno v Uredbi. Udeleženci so izrazili željo, da bi 24-urno obdobje veljalo za solidarnost, ki se zagotavlja s plinovodi, medtem ko bi 72 ur lahko še vedno veljalo za solidarnost, ki se zagotavlja z UZP.
- Pravno podlago za zaprosilo za solidarnostno pomoč v obliki UZP in njenim prejetjem je treba dodatno pojasniti, vključno s pogodbenimi vprašanji, povezanimi s preusmeritvijo tovora in nadomestilom tretjim strankam, razpoložljivostjo plovil, morebitnim neskladjem med količinami iz prošnje za solidarnostno pomoč in količinami na zadevnem plovilu ter načini zagotavljanja plačil.

Sklep: Sklepi Komisije so naslednji.

- Koncept privzetih pravil glede solidarnosti, če ni dvostranskih sporazumov, bi moral postati trajen. S tem bi bila struktura zanesljivosti oskrbe EU trajno dokončana, države članice EU pa bi bile oproščene obveznosti podpisa dvostranskih sporazumov.
- Glede na nov energetskega zemljevid v EU, ko je UZP postal glavni vir oskrbe s plinom, je razširitev solidarnosti na UZP ključnega pomena za zanesljivost oskrbe. V Uredbi se

enake določbe uporabljajo za plin iz plinovodov in UZP, vendar to ne odraža več dejanskega stanja. Zato bi bilo koristno določbe prilagoditi, da bi se upoštevale posebnosti trga UZP.

- Kritične količine plina so namenjene zagotavljanju ustreznosti sistema električne energije, da se plinska kriza ne bi razširila na sistem električne energije. Poleg načinov, ki so predlagani v Uredbi, bi bilo mogoče proučiti tudi druge možnosti.

2. Ukrepi za zmanjšanje povpraševanja pri zaščitениh odjemalcih (člen 24 Uredbe)

V členu 2 uredbe o zanesljivosti oskrbe s plinom so zaščiteni odjemalci opredeljeni kot gospodinjiski odjemalci, priključeni na distribucijsko omrežje. Države članice EU se lahko odločijo, da med zaščitene odjemalce vključijo tudi naslednje odjemalce, če skupaj ne predstavljajo več kot 20 % skupne letne porabe plina:

1. mala in srednja podjetja, priključena na distribucijsko omrežje;
2. osnovne socialne službe;
3. naprave za daljinsko ogrevanje.

Države članice morajo sprejeti stroge ukrepe za zagotovitev oskrbe teh zaščitениh odjemalcev in preprečitev odklopov tudi v primeru izrednih razmer pri oskrbi s plinom.

Vendar se je med energetske krizo leta 2022 in po sprejetju Uredbe Sveta (EU) 2022/1369 z dne 5. avgusta 2022 o usklajenih ukrepih za zmanjšanje povpraševanja po plinu pomen prostovoljnega zmanjšanja povpraševanja v vseh sektorjih povečal.

Zato je bila s členom 24 Uredbe uvedena možnost, da države članice EU sprejmejo ukrepe za zmanjšanje nenujne porabe zaščitениh odjemalcev, če ti odjemalci ne spadajo med ranljive odjemalce iz člena 3(3) Direktive 2009/73/ES o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom.

Glavne ugotovitve: Komisija je 12. maja 2023 članom koordinacijske skupine za plin poslala vprašalnik, v katerem jih je med drugim prosila za povratne informacije o določbah v zvezi z nenujno porabo zaščitениh odjemalcev in o dodatnih zaščitnih ukrepih za zagotovitev čezmejnega pretoka plina. Rezultati so bili naslednji:

- več držav članic EU je navedlo, da se jim zdi ta prožnejši pristop h konceptu zaščitениh odjemalcev koristen, saj bi lahko na primer sprostil količine za kritične industrije z razmeroma majhnim vplivom na gospodinjstva (na primer z rahlim znižanjem temperature termostata);
- nekatere države članice EU so navedle, da je to določbo težko uporabljati v praksi, ker je težko spremljati nenujno porabo zaščitениh odjemalcev, ki ni letna poraba.

Sklep: Komisija ugotavlja, da je koncept nenujne porabe zaščitениh odjemalcev koristen v okviru tekočih ali prihodnjih prizadevanj za zmanjšanje povpraševanja.

3. Zaščitni ukrepi za čezmejni pretok plina (člen 25 Uredbe)

Člen 12(5), točka (a), uredbe o zanesljivosti oskrbe s plinom določa, da države članice EU ne smejo neupravičeno omejevati čezmejnega pretoka plina. Vendar lahko postopek za to traja tudi do enega tedna, zato se lahko sredi krize čezmejni pretok neupravičeno zaustavi.

Zato so bili s členom 25 Uredbe uvedeni dodatni zaščitni ukrepi za zagotovitev čezmejnega pretoka plina, ki Komisiji omogočajo, da od zadevne države članice EU zahteva, da s takojšnjim učinkom spremeni svoje ukrepe.

Glavne ugotovitve: Izredne razmere, kot so opredeljene v členu 12 Uredbe (EU) 2017/1938, niso bile nikoli razglašene, zato določba ni bila preizkušena. V zgoraj navedenem vprašalniku so bili člani koordinacijske skupine za plin pozvani, naj izrazijo svoje mnenje o tej zadevi. Njihovi odgovori se lahko razvrstijo na naslednji način.

	Pozitivno mnenje o členu 25	Člen 12(5) bi že bilo treba spoštovati	Brez podpore novim zaščitnim ukrepom
Pogostost	10/18 (55 %)	3/18 (17 %)	5/18 (28 %)
Argumentacija	<ul style="list-style-type: none">Vprašani so pozdravili dodatno varnost.Solidarnost je v krizi ključnega pomena.	<ul style="list-style-type: none">Člen 12(5) je že pravno zavezujoč.Člen 12(5) bi bilo treba spoštovati tudi brez dodatnih zaščitnih ukrepov.	<ul style="list-style-type: none">Zaskrbljenost zaradi možnosti ohranitve določb za nedoločen čas.Države članice EU bi morale imeti možnost, da zagovarjajo svoje stališče.

Odgovori na ta vprašalnik so znak, da so po mnenju večine vprašanih zaščitni ukrepi za čezmejni pretok plina koristni, in sicer zato, ker menijo, da so nove določbe člena 25 Uredbe koristne, ali zato, ker menijo, da bi bilo treba že zdaj vedno spoštovati člen 12(5) uredbe o zanesljivosti oskrbe s plinom.

Sklep: Komisija ugotavlja, da si je treba prizadevati za ohranitev zaščitnih ukrepov za čezmejni pretok plina in krajši postopek, da bi zagotovili čezmejni pretok med krizo.

ZAKLJUČEK

Splošno stanje v zvezi z oskrbo Unije s plinom

Od začetka ruske invazije na Ukrajino je Evropa doživela spremembe na področju energije brez primere. Ohranitev dobre oskrbe trga s plinom v EU kljub izgubi velikega deleža tokov iz Rusije (–70 milijard kubičnih metrov leta 2022) je bila mogoča zaradi povečane dobave UZP (+50 milijard kubičnih metrov leta 2022), uvoza po plinovodih od neruskih partnerjev in zmanjšanja povpraševanja po plinu (–58 milijard kubičnih metrov leta 2022), kar je omogočilo letošnjo zgodovinsko visoko napolnitev skladišč, s čimer je bila že avgusta izpolnjena zahteva glede napoljenosti skladišč do 90 %, določena z uredbo o skladiščenju¹⁸.

Ta prehod je omogočilo uspešno izvajanje ukrepov EU in njenih držav članic na vseh ključnih področjih energetske politike, vključno s platformo EU za nakup energije, politiko polnjenja skladišč na ravni EU, zmanjšanjem povpraševanja po plinu, zmanjšanjem koničnega povpraševanja po električni energiji, hitrejšim uvajanjem obnovljivih virov energije in ciljnim posodobitvami infrastrukture (+25 milijard kubičnih metrov novih zmogljivosti za ponovno uplinjanje UZP).

Stanje bilance oskrbe s plinom se je v primerjavi z letom 2022, ko so se cene plina dvignile na doslej najvišje ravni nad 300 EUR/MWh, izboljšalo. Vendar vojne še ni konec in cene plina so še vedno višje in bolj nestanovitne kot pred poletjem 2021, ko je Rusija začela izsiljevati plinski sektor. Ob nadaljnjem pozitivnem vplivu političnih ukrepov iz leta 2022, povezanih s platformo EU za nakup energije, podaljšanim zmanjšanju povpraševanja do marca 2024 in doseženih ciljnih glede polnjenja skladišč so obeti za prihodnjo zimo na splošno bolj pozitivni, kot so bili za zimo 2022/2023. Kljub temu ostajajo velika tveganja za zanesljivost oskrbe EU s plinom, kot so: popolna in nenadna prekinitev uvoza iz Rusije, incidenti na infrastrukturi, neugodne vremenske razmere, povečano povpraševanje po plinu v Evropi ali drugje, ki bi povzročilo rivalstvo za tovore UZP, večja uporaba plina za proizvodnjo električne energije zaradi suše ali nenačrtovani izpadi jedrske energije. To so dejavniki tveganja, ki lahko, zlasti če se pojavijo hkrati, zaostrijo stanje na trgih in ponovno povzročijo pritisk na cene.

Poleg tega so pozitivni obeti za zimo 2023/2024 odvisni od ohranitve energetske bilance, ki je bila dosežena lani zaradi prizadevanj držav članic EU in političnih ukrepov, ki so jih sprejele. Poslabšanje plinske bilance, če bi ga spremljala nekatera od zgoraj navedenih tveganj, bi lahko ogrozilo zanesljivost oskrbe EU. Zato je potrebna stalna previdnost in pozorno spremljanje trga. EU mora biti pripravljena tudi na najslabše možne scenarije.

¹⁸ Uredba (EU) 2022/1032 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. junija 2022 o spremembi Uredb (EU) 2017/1938 in (ES) št. 715/2009 glede skladiščenja plina (Besedilo velja za EGP).

Mnenje Komisije o podalšanju veljavnosti Uredbe

Komisija na podlagi glavnih ugotovitev iz prvih mesecev izvajanja Uredbe, ki so navedene v tem poročilu, meni, da so določbe Uredbe pomembno prispevale k stabilizaciji trga s plinom in zagotavljanju ustrezne oskrbe s plinom v EU ter da je Uredba pomemben del orodja EU za zanesljivo oskrbo s plinom.

Glede na zgoraj navedena tveganja, ki so še vedno prisotna, interes akterjev na trgu ter potencialne koristi mehanizma za skupno nabavo in solidarnostnega mehanizma Komisija proučuje, ali naj predlaga podaljšanje nekaterih ali vseh ukrepov Uredbe in kako bi lahko nekatere ukrepe iz Uredbe vključili na bolj strukturiran način.

V ta namen je bila revidirana uredba o plinu (Uredba (ES) št. 2009/715) (sveženj o trgu vodika in razogljčenega plina) opredeljena kot primeren pravni akt za vključitev nekaterih vidikov mehanizma za skupno nabavo in solidarnostnega mehanizma (na podlagi ugotovitev in izkušenj, pridobljenih pri uporabi Uredbe). To je trenutno predmet razprave med sozakonodajalcema.